

РОЗДІЛ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 640.432:003.13

Кравченко О. М.

Одеський національний політехнічний університет

СИСТЕМА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Побудовано систему макроекономічних показників ефективності ресторанного господарства з деталізацією за рік, місяць, добу. Досліджено взаємозв'язок ресурсних і цільових показників ефективності. З використанням запропонованих формул здійснено порівняльний аналіз макроекономічної ефективності ресторанного господарства України і США.

Ключові слова: ресторанне господарство, макроекономічна ефективність, ресурсна ефективність, цільова ефективність, продуктивність закладу, продуктивність посадкового місця.

Вступ. Частиною національного господарства країни є соціальна інфраструктура, яка об'єднує сукупність, або комплекс галузей, призначенням яких у суспільному поділі праці є задоволення потреб населення у соціально-культурних і соціально-споживацьких послугах. Ресторанне господарство є складовою соціально-споживацького комплексу соціальної інфраструктури національної економіки країни [1, с. 194], тому представляє інтерес для держави як інструмент забезпечення харчуванням та відпочинком місцевих жителів й туристів, а також як підприємницька структура зайнятості населення, як джерело формування валового внутрішнього продукту, отримання податкових надходжень в бюджет. Ресторанне господарство, далі РГ, є видом економічної діяльності, що об'єднує організаційні структурні одиниці (заклади), які надають послуги харчування: виробляють і (або) доготовляють, продають і організовують споживання продукції власного виробництва і закупних товарів, з організацією дозвілля споживачів або без неї [2].

Одна з найважливіших функцій держави – створення сприятливих умов та регулювання діяльності всіх суб'єктів господарювання, у т.ч. в ресторанному господарстві як складової частини сфери послуг країни. Регуляторна функція держави базується на результатах моніторингу рівня та динаміки змін макроекономічної ефективності різних видів діяльності для визначення і використання факторів впливу на заданий результат. Тому є актуальним вивчення макроекономічних показників ефективності діяльності ресторанного господарства, вимірювання їх значень, визначення факторів впливу на результуючі показники.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування складових частин національного господарства визначається шляхом визначення загальноєкономічних пропорцій (національної економіки, макроекономічні) – між сукупним попитом та сукупною пропозицією, між сферою матеріального виробництва і сферою послуг, між I та II підрозділами суспільного виробництва, а також галузевих, міжгалузевих, територіальних, зовнішньоекономічних пропорцій тощо. Кількісну і якісну зміну загальноєкономічних пропорцій характеризують структура та динаміка національного суспільного продукту, рівень зайнятості і безро-

біття, рівень цін, розвиток міжнародної торгівлі. Ресторанне господарство як частина національної економіки приймає безпосередню участь у формуванні перелічених показників, може оцінюватися з точки зору питомої ваги даного виду діяльності у валовому внутрішньому продукті, забезпеченості зайнятості населення, формуванні попиту і пропозиції на послуги харчування й проведення дозвілля. Визначення місця і ролі ресторанного господарства у вирішенні загальнонаціональних завдань є підґрунтям для розробки напрямків підвищення макроекономічної ефективності даного виду економічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції розвитку та ефективність ресторанного господарства України досліджувалися багатьма вітчизняними науковцями, серед яких А.О. Авeticsова [3], В.А. Антонова [4], О.П. Бутенко, І.В. Дядюшкіна [5], Г.Т. П'ятницька [6], Н.Г. Міценко [7], Л.О. Іванова [8], І.В. Скваронська [9] та ін. Майже всі автори досліджують тенденції зміни товарообігу, кількості підприємств і закладів, їх структуру за типами і видами з метою виявлення проблемних аспектів функціонування підприємств ресторанного господарства в Україні. Та практично немає системи оцінки вкладу ресторанного господарства у національну економіку України. Також залишаються недостатньо розробленими критерії ефективності ресторанного господарства на національному рівні.

Мета дослідження – сформувати систему макроекономічних показників і критерії ефективності ресторанного господарства на національному рівні, надати приклад їх використання.

Виклад основного матеріалу. Ефективність суспільного виробництва – це якісна характеристика, яка відображує рівень розвитку продуктивних сил і ступень забезпечення потреб суспільства. В економічній науці розрізняють ресурсну та цільову ефективність, що розраховується за формулами (1) і (2) [10, с. 50].

Ресурсна ефективність характеризує відношення результату виробництва до витрат або показує рівень використання ресурсів (1):

$$E_p = \frac{E}{P} \quad (1)$$

де E_p – ресурсна ефективність будь-якої соціально-економічної системи;

E – результат виробництва;
 P – ресурси, які використовуються у процесі виробництва.

Для розрахунку ресурсної ефективності соціально-економічної системи необхідна інформація щодо цілей функціонування системи та ресурсів, необхідних для досягнення цілей, щоб можливо було їх співвіднести один до одного.

Цільова ефективність свідчить про ступінь досягнення кінцевої мети суспільного виробництва та у [10, с. 50] обчислюється за формулою (2):

$$E_{ц} = \frac{E}{H}, \quad (2)$$

де H – чисельність населення.

Згідно з формулою (2), цільову ефективність пропонується оцінювати лише з точки зору забезпечення населення країни будь-якими соціальними благами, бо цей показник надано в системі оцінки ефективності для здійснення державного регулювання добробуту населення країни. При цьому не враховується, що крім соціальних цілей на рівні держави існують інші економічні та організаційно-адміністративні цілі, наприклад, забезпечення в державі умов для виробництва різними соціально-економічними системами валового внутрішнього продукту, наповнення бюджету через механізми фіскальної політики, забезпечення зайнятості економічно-активного населення, скорочення безробіття, підвищення рівня доходів населення, зниження рівня приховування реальних доходів і корупції в країні, формування культурного іміджу країни у світі, розвиток суміжних з досліджуванним видів діяльності і соціально-економічних комплексів, розвиток регіонів, освоєння ресурсів. Тому, на наш погляд, питома вага вкладу окремої соціально-економічної системи, наприклад, ресторанного господарства, у загально-економічний результат є додатковим індикатором цільової ефективності цієї системи в національній економіці країни. Тоді цільова ефективність окремої соціально-економічної системи може бути розрахована за формулою (3):

$$E_{ц_i} = \frac{E_i}{\sum_{i=1}^n E_i}, \quad (3)$$

де $E_{ц_i}$ – цільова ефективність i -тої соціально-економічної системи;

E_i – цільовий результат виробництва (чи господарювання, функціонування тощо) i -тої соціально-економічної системи;

n – сукупність учасників досягнення цільового результату;

i – досліджуваний учасник досягнутого сукупного цільового результату.

Як бачимо, для оцінки ресурсної і цільової ефективності потрібно спочатку визначити цілі. Тоді за допомогою ресурсного показника (1) можна визначити ресурсну ефективність, яка покаже продуктивність використання ресурсів с точки зору отриманих результатів. За допомогою цільового показника (2) можна визначити цільову ефективність, яка відобразить ступінь забезпечення населення благами, що виробляє досліджувана система. За допомогою цільового показника (3) можна визначити цільову ефективність внеску досліджуваної систему у досягнення консолідованого результату, отриманого сукупністю систем.

Цільове призначення ресторанного господарства має такі складові:

– здійснення вкладу у створення валового внутрішнього продукту;

– харчування населення країни, організація його дозвілля, відновлення сил для продуктивної праці;

– забезпечення зайнятості населення у даному виді економічної діяльності;

– отримання прибутку для забезпечення відтворення і розширеного розвитку виробничої бази;

– здійснення надходжень до бюджету через систему оподаткування.

Виконання цілей функціонування ресторанного господарства оцінюється за допомогою показників *цільової ефективності*.

1. Цільова ефективність РГ по формуванню ВВП країни (4):

$$E_{ц\_ВВП} = \frac{ТО_{РГ}}{ВВП}, \quad (4)$$

де $E_{ц\_ВВП}$ – цільова ефективність РГ по формуванню ВВП країни, %;

$ТО_{РГ}$ – товарообіг РГ країни, грн;

$ВВП$ – валовий внутрішній продукт країни, грн.

Критерієм оцінки даного показника є темпи росту (збільшення чи зменшення), та порівняння показника з показниками інших країн.

Цільова ефективність харчування населення країни, організації його дозвілля, відновлення сил для продуктивної праці характеризують такі показники:

2. Цільова ефективність споживання послуг РГ на 1 жителя (5):

$$E_{ц_{РГ}} = \frac{ТО_{РГ}}{H}, \quad (5)$$

де $E_{ц_{РГ}}$ – цільова ефективність споживання послуг РГ на 1 жителя, грн;

H – чисельність населення, осіб.

3. Кількість осіб населення, що приходить на 1 заклад РГ (6):

$$H_{на\_ЗРГ} = \frac{H}{n_{ЗРГ}}, \quad (6)$$

де $H_{на\_ЗРГ}$ – кількість населення, що припадає на 1 заклад РГ, осіб;

$n_{ЗРГ}$ – кількість закладів РГ.

4. Середня кількість закладів РГ на 10000 жителів, що розраховує Статистична служба України, обернено пропорційна формулі (6), та розраховується за формулою (7), перемноженою на 10 000:

$$З_{ЗРГ} = \frac{1}{H_{на\_ЗРГ}} = \frac{n_{ЗРГ}}{H}, \quad (7)$$

де $З_{ЗРГ}$ – забезпеченість населення закладами РГ.

5. Кількість осіб населення, що припадає на 1 посадкове місце у закладах РГ (8):

$$H_{на\_1\_п.м.ЗРГ} = \frac{H}{n_{п.м.ЗРГ}}, \quad (8)$$

де $H_{на\_1\_п.м.ЗРГ}$ – кількість населення, що припадає на 1 посадкове місце у закладах РГ, осіб;

$n_{п.м.ЗРГ}$ – кількість посадкових місць у закладах РГ.

6. Забезпеченість 10 000 населення посадковими місцями у закладах РГ обернено пропорційна формулі (8) і може бути розрахована за формулою (9), перемноженою на 10 000 жителів:

$$З_{п.м.ЗРГ} = \frac{1}{H_{на\_1\_п.м.ЗРГ}} = \frac{n_{п.м.ЗРГ}}{H} \quad (9)$$

7. Забезпечення зайнятості населення у сфері РГ розраховується за формулою (10):

$$E_{ц\_зайн\_РГ} = \frac{H_{зайн\_РГ}}{H_{зайн}}, \quad (10)$$

де $E_{ц\_зайн\_РГ}$ – цільова ефективність забезпечення зайнятості населення в сфері РГ;

$H_{зайн\_РГ}$ – кількість зайнятого населення у сфері РГ, осіб;

$H_{зайн}$ – кількість зайнятого населення в країні, осіб.

Щоб розрахувати *ресурсну ефективність*, необхідно знати ресурси, які використовуються для досягнення цілей. Статистична служба України не надає дані щодо витрат виробництва, вартості капіталу, вартості основних виробничих фондів у РГ. Також не надається показник прибутку чи фінансового результату для РГ. Тому неможливо розрахувати ресурсну ефективність за показниками рентабельності, фондовіддачі тощо. У той же час Статистична служба України надає дані товарообігу, кількості закладів РГ, кількості посадкових місць у них. Це дозволяє розрахувати показники середньої продуктивності одного закладу РГ і середньої продуктивності 1 посадкового місця у закладах РГ, формули (11) і (12).

$$g_{зРГ} = \frac{ТО_{РГ}}{n_{зРГ}}, \quad (11)$$

де $g_{зРГ}$ – середня продуктивність 1 закладу РГ, грн.

$$g_{п.м._зРГ} = \frac{ТО_{РГ}}{n_{п.м._зРГ}}, \quad (12)$$

де $g_{п.м._зРГ}$ – середня продуктивність 1 посадкового місця закладу РГ, грн.

Показники ресурсної і цільової ефективності РГ є взаємозалежними. Так, цільова ефективність споживання послуг РГ на 1 жителя (5) залежить від середньої продуктивності 1 закладу РГ і забезпеченості жителів закладами РГ (13):

$$E_{цРГ} = \frac{ТО_{РГ}}{n_{зРГ}} \cdot \frac{H}{n_{п.м._зРГ}} = \frac{ТО_{РГ}}{n_{п.м._зРГ}} \cdot \frac{n_{зРГ}}{H} = g_{зРГ} \cdot \frac{1}{n_{п.м._зРГ}} = g_{зРГ} \cdot 3_{зРГ} \quad (13)$$

Наявність визначеного зв'язку (13) дозволяє робити індексний аналіз впливу факторів середньої продуктивності 1 закладу і забезпеченості закладами населення на середнє споживання послуг РГ на 1 жителя.

Аналогічно, цільова ефективність споживання послуг РГ на 1 жителя залежить від середньої продуктивності 1 посадкового місця і середньої забезпеченості посадковими місцями 1 жителя (14):

$$E_{цРГ} = \frac{ТО_{РГ}}{n_{п.м._зРГ}} \cdot \frac{H}{n_{п.м._зРГ}} = \frac{ТО_{РГ}}{n_{п.м._зРГ}} \cdot \frac{n_{п.м._зРГ}}{H} = g_{п.м._зРГ} \cdot \frac{1}{H} = g_{п.м._зРГ} \cdot 3_{п.м._зРГ} \quad (14)$$

Формули (13) і (14) представляють цільові функції споживання послуг РГ на 1 жителя, тому є взаємозв'язок між продуктивністю посадкових місць у закладах РГ, продуктивністю закладів РГ, забезпеченістю населення посадковими місцями у закладах РГ і забезпеченістю населення закладами РГ (15):

$$g_{зРГ} \cdot 3_{зРГ} = g_{п.м._зРГ} \cdot 3_{п.м._зРГ} \quad (15)$$

Якщо поділити продуктивність закладу РГ на продуктивність 1 посадкового місця закладу РГ, то отримуємо показник середньої кількості посадкових місць на 1 заклад РГ (16):

$$\bar{n}_{п.м._1_зРГ} = \frac{g_{зРГ}}{g_{п.м._зРГ}} = \frac{3_{п.м._зРГ}}{3_{зРГ}}, \quad (16)$$

де $\bar{n}_{п.м._1_зРГ}$ – середня кількість посадкових місць на 1 заклад РГ.

З формули (16) випливає, що середня продуктивність закладу РГ залежить від середньої кількості посадкових місць у закладі РГ і середньої продуктивності посадкового місця у закладі РГ (17):

$$g_{зРГ} = \bar{n}_{п.м._1_зРГ} \cdot g_{п.м._зРГ} \quad (17)$$

Забезпеченість населення посадковими місцями у закладах РГ залежить від середньої кількості посадкових місць і середньої продуктивності 1 посадкового місця закладу РГ (18):

$$3_{п.м._зРГ} = \bar{n}_{п.м._1_зРГ} \cdot 3_{зРГ} \quad (18)$$

Визначені взаємозв'язки між показниками можна використовувати в індексному аналізі для оцінки впливу окремих факторів на ресурсну і цільову ефективність ресторанного господарства на макроекономічному рівні.

Приклад розрахунку основних макроекономічних показників ефективності ресторанного господарства надано у таблиці 1.

Таблиця 1

Макроекономічні показники ефективності ресторанного господарства України

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Вихідні дані (джерело: [11, с. 283; 12, с. 25, 253, 271, 308; 13, с. 105, 113])			
ВВП, млрд грн	1349,2	1459,1	1505,5
Доходи населення, млрд грн	1266,753	1457,9	1529,4
Населення країни, млн осіб	45,6	45,6	45,4
Товарообіг РГ, млрд грн	21,2	23,5	24,6
Кількість закладів РГ, тис. од.	22,918	21,619	20,578
Кількість посадкових місць у закладах РГ, тис. од.	1571	1521	1472
Розрахункові показники			
Частка товарообігу РГ у ВВП, %	1,57	1,61	1,63
Частка споживання послуг РГ у доходах населення, %	1,67	1,61	1,61
Середньорічна продуктивність 1 закладу РГ, грн	925037,1	1087006,8	1195451,5
Середньорічна продуктивність одного посадкового місця закладів РГ, грн	13494,59	15450,36	16711,96
Кількість жителів на 1 заклад РГ	1990	2109	2206
Кількість жителів на 1 посадкове місце у закладах РГ	29,0	30,0	30,8
Середньорічне споживання послуг РГ на жителя, грн	464,91	515,35	541,85
Середньомісячна продуктивність 1 закладу РГ, грн	77086,42	90583,90	99620,95
Середньодобова продуктивність 1 закладу РГ, грн	2534,35	2978,10	3275,21
Середньодобова продуктивність 1 посадкового місця РГ, грн	36,97	42,33	45,79
Середня кількість посадкових місць у закладах РГ	68,5	70,4	71,5
Середньодобове споживання послуг РГ на 1 жителя, грн	1,27	1,41	1,48
Середньомісячне споживання послуг РГ на 1 жителя, грн	38,74	42,95	45,15
Середньомісячний дохід на 1 жителя, грн	2314,97	2664,29	2807,27

ВВП України на 50,5% складається з оплати праці найманих працівників [12, с. 27]. У той же час, як видно із таблиці 1, доходи населення знаходяться майже на рівні ВВП країни, бо містять не тільки оплату праці найманих працівників, а ще і доходи володіння капіталом, оплату праці, отриману за межами країни, інших доходів. Тому

частка товарообігу РГ у ВВП і доходах населення України практично збігаються та знаходяться стабільно на рівні 1,6%. Це говорить про те, що населення України готове витратити 1,6% своїх доходів на придбання послуг РГ, та вартість цих послуг без вартості внутрішнього споживання є частиною валового внутрішнього продукту.

Зростання частки споживання послуг РГ у доходах населення буде свідчити про ріст добробуту населення. Підвищення добробуту населення дозволить скоротити частку витрат на придбання життєво необхідних продовольчих товарів в їх сукупних витратах та підвищити частку витрат на харчування в закладах ресторанного господарства [7, с. 213].

Макроекономічні показники ефективності ресторанного господарства в розрізі року, місяця і доби дозволяють аналітику використовувати їх для оцінки впливу регулюючих нормативних актів.

Як бачимо, за 2011–2013 рр. середньорічна продуктивність закладів РГ, яка відображує середньорічний товарообіг 1 закладу РГ, збільшився з 0,9 до 1,19 млн. грн. Це свідчить про те, що середньостатистичний заклад РГ є платником єдиного податку з товарообігом до 5 млн грн. При більш детальному аналізі структури підприємств і закладів РГ за розміром товарообігу і кількості найнятого персоналу, цей факт підтверджується. При зміні системи оподаткування в РГ можна проводити моніторинг зміни показника середньорічної продуктивності закладів РГ, щоб визначити результативність.

Кількість жителів на 1 заклад РГ збільшується за 3 роки 1990 до 2206. Це говорить про цілову неефективність забезпечення населення послугами РГ, особливо в порівнянні з такими показниками в інших країнах світу. Згідно з результатами досліджень у 103 країнах один заклад ресторанного харчування у середньому припадає на 477 жителів. У країнах, що належать до групи з низькими доходами населення, цей показник збільшується до 618 осіб, а у країнах, що належать до групи з середніми і високими доходами, – скорочується до 268 осіб [15, с. 24]. Як бачимо, забезпеченість українського споживача закладами РГ у 3,5 рази менше, ніж у країнах з низькими доходами населення.

Кількість жителів на 1 посадкове місце у закладах РГ незначно зросло з 29 до 30,8. Це підтверджує негативну тенденцію зниження споживання послуг РГ.

За три досліджених роки середньорічне споживання послуг РГ на 1 жителя збільшилося з 464 до 541 грн. При вартості середнього чеку 100–150 грн один житель харчувався у закладах РГ у середньому 3 рази на рік.

Середньомісячна продуктивність 1 закладу РГ збільшилася за три роки з 77 до 99,6 тис. грн. Цей показник можна використовувати для порівняння з реальними витратами закладів РГ, наприклад, на оренду приміщення. Практика свідчить, що Україна займає друге місце після Російської Федерації за ставками орендної плати для закладів громадського харчування [5, с. 78]. У 2012 р. максимальні ставки орендної плати на центральних вулицях м. Київ досягали 300 дол. США за 1 м кв. Проте, за даними середньомісячної продуктивності важко аргументовано довести, що показник представленого офіційною статистикою товарообігу РГ не забезпечує беззбиткову діяльність. Цей факт більш очевидний при розгляді середньо-

добового споживання і середньодобової продуктивності 1 посадкового місця закладу РГ.

Середньодобова продуктивність 1 посадкового місця у закладах РГ збільшилася за три роки з 36,97 до 45,79 грн. При цьому спостерігається поступове укрупнення закладів з 68 до 71 місця на один заклад. У 2007 р. середня кількість посадкових місць у закладах РГ була на рівні 63. Більш крупні заклади легше виживають в умовах кризи. Проте це твердження суперечить даним про постійне зменшення середньої продуктивності посадкових місць. Навіщо збільшувати кількість місць у закладах РГ, якщо їх продуктивність падає? Можна зробити висновок, що пропозиція послуг РГ не відповідає платоспроможному попиту населення. За даними таблиці 1, житель України у 2013 р. міг дозволити собі залишити у ресторанному господарстві лише 1,48 грн на добу і 45,15 грн на місяць, що складає 1,6% його середньомісячного доходу. При середньому чеку вартістю 150 грн житель України може відвідувати заклад ресторанного господарства раз на три місяця. Оборотною однією посадкового місця, яка визначається як відношення середньодобового товарообігу 1 посадкового місця до вартості середнього чеку, при вартості останнього 150 грн, складала 0,246 в 2011 р., 3,54 – у 2012 р., 0,3 – у 2013 р. Це значить, що в 2013 р. 1 посадкове місце було зайнято 1 раз на три дні! Навіщо тоді укрупнювати заклади, що спостерігається в останні роки?

Щоб визначити відповідність отриманих статистичних даних до реальної ситуації продуктивності і споживання послуг РГ в Україні, на кінець 2013 р. нами було обстежено 143 заклади РГ у м. Одесі з загальною кількістю 16435 посадкових місць щодо вартості їх середнього чеку (табл. 2).

Таблиця 2

**Структура закладів РГ у Приморському районі м. Одеси за вартістю середнього чеку, 2013 р.
(джерело: розраховано за даними [14])**

№ закладу	Середній чек, грн	Кількість закладів, що позиціонують себе як ресторани			Кількість місць		
		Одиниць	Питома вага, %	Накопичувально, %	Одиниць	%	Накопичувально, %
1	700 – 400	4	2,8	2,8	930	5,7	5,7
2	350 – 280	19	13,3	16,1	1994	12,1	17,8
3	250	17	11,9	28,0	2430	14,8	32,6
4	200	29	20,3	48,3	3158	19,2	51,8
5	190 – 160	9	6,2	54,4	1136	6,9	58,7
6	150	27	18,9	73,4	3353	20,4	79,1
7	110 – 140	11	7,7	81,1	1160	7,0	86,1
8	100	17	11,9	93	1456	8,9	95,0
9	50 – 80	10	7,0	100	818	5,0	100
	Всього:	143	100	x	16435	100	x

Для цього було оброблено дані офіційного сайту м. Одеси «2 ГІС», на якому самі заклади РГ м. Одеси рекламують свої послуги, вказують назву закладу, кількість посадкових місць, вартість середнього чеку та ін. [14]. Практично 1/3 всіх розглянутих закладів РГ Приморського району м. Одеси у 2013 р. визначили вартість свого середнього чеку більше 250 грн. Понад 50% закладів об'явили середній чек свого закладу вартістю більше 150 грн. Середній чек вартістю більше 100 грн очікують отримати за послуги 81% закладів РГ. У цих закладах розташовано 86,1% всіх

посадкових місць даного типу. Ця інформація різко контрастує з даними офіційної статистики України (табл. 1), де товарообіг на одне посадкове місце складає на 1 січня 2014 р. всього 45,79 грн. Це, на нашу думку, викриває тіньову економіку в ресторанному господарстві України.

Критерієм оцінки макроекономічної ефективності РГ за наданими показниками є позитивні темпи зростання та досягнення еталонного рівня. Еталоном ефективності можуть бути такі ж показники ефективності в інших країнах, які є лідерами розвитку РГ, наприклад, США (табл. 3).

Таблиця 3
Макроекономічні показники ефективності ресторанної індустрії США у 2013 р.

Показники	Дані
Вихідні дані (джерело: [15; 12, с. 514])	
ВВП, млрд дол. США	16799,7
Населення країни, млн осіб	316,128839
Товарообіг РГ, млрд дол. США	659,31
Кількість закладів РГ, тис. од.	617,505
в т.ч. кількість закладів швидкого харчування, тис. од.	236,333
Розрахункові показники	
Частка товарообігу РГ у ВВП, %	3,92
Середньорічна продуктивність 1 закладу, дол. США	1067699,857
Кількість жителів на 1 заклад	512
Середньорічне споживання послуг РГ на 1 жителя, дол. США	2085,57
Середньодобова продуктивність 1 закладу, дол. США	2925,21
Середньомісячне споживання послуг РГ на 1 жителя, дол. США	173,80
Середньодобове споживання послуг РГ на 1 жителя, дол. США	5,71
Середньомісячна заробітна плата 1 жителя, дол. США	4587,3
Частка середньомісячного споживання послуг РГ у середній заробітній платі, %	3,79
Середньомісячний ВВП на 1 жителя США, дол. США	4428,58
Довідково, середня заробітна плата в Україні, дол. США	378,5

Перш за все, звертає увагу той факт, що 38,2% закладів РГ США – це заклади швидкого харчування. Можна багато говорити про низьку корисність для людей швидкого харчування. Проте така тенденція свідчить про прискорення темпів життєдіяльності. Зайнятим людям бракує часу на їжу. Тому такі популярні заклади швидкого харчування. В глобальному просторі поширюється ефективний досвід ведення ресторанного бізнесу, тому можна прогнозувати зростання популярності закладів швидкого харчування і в Україні. Проте більшість іноземних мереж ресторанів швидкого обслуговування все ще не приходять в Україну через відсутність законодавства в галузі франчайзингу, незадовільного загального ділового клімату, включаючи бюрократію і складну систему оподаткування. З огляду на це, вони не впевнені, чи зможуть в довгостроковій перспективі вести успішний бізнес в Україні і забезпечити суворе дотримання своїх вимог [9, с. 241].

Список літератури:

1. Національна економіка: підручник / За ред. П.В. Круша. 3-тє вид. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2011. – 448 с.
2. ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства. Класифікація. Зі скасуванням ГОСТ 30389-95; введ. 31.03. 2004 / Національний стандарт. – К.: Держспоживстандарт України, 2004. – 12 с. – (Ресторанне господарство).

Як бачимо з таблиці 3, у США частка товарообігу РГ до ВВП складає 3,92%, що у 2,4 рази більше, ніж в Україні. Середньорічна продуктивність 1 закладу складає 1 млн дол. США. На 1 заклад припадає 512 жителів, що у 4 рази менше, ніж в Україні. У середньому один житель США споживає продукції ресторанної індустрії (англ.: USA Restaurant Industry) на суму 2085,57 дол. США. При цьому один житель США витрачає в середньому 5,17 дол. США на день і 173, 8 дол. США на місяць. Це спростовує міф, що жителі Америки кожен день харчуються у закладах РГ. Хоча їх рівень споживання продукції ресторанної індустрії у декілька разів вище, ніж у жителів України. Це пов'язано, перш за все, з різним рівнем ВВП і доходів населення в наших країнах. Саме ВВП визначає рівень доходів жителів країни, які створюють платоспроможний попит на послуги ресторанного господарства.

Висновки і пропозиції. У представленому переліку формул для комплексного аналізу ефективності ресторанного господарства на макрорівні не надано показників рентабельності, середніх показників управління капіталом, величини податкових перерахувань, бо в сучасній статистиці України необхідні для розрахунку дані по формуванню фінансового результату та консолідований баланс надаються лише в угрупованні «Тимчасове розміщення та організація харчування» [12, с. 54-60]. Складання в державній статистиці таких даних лише за ресторанним господарством може надати можливість проводити аналіз та розробляти напрями державного регулювання у секторі великих підприємств РГ, що надають фінансові звіти.

У зв'язку з особливістю існуючого в Україні оподаткування, багато підприємств штучно занижують доходи, щоб мати можливість бути на спрощеній системі оподаткування. Це, виявляється, не тільки проблема фіскальної політики. Штучне заниження товарообігу призводить до збору занижених даних у РГ і не дає можливості робити об'єктивний аналіз.

Щоб виключити практику укривання доходів і прибутків, підвищити рівень достовірності інформації, нами було запропоновано перевести ресторанне господарство на оподаткування посадкових місць [16]. Тоді підприємцям у РГ не буде сенсу скривати статистичну фінансову інформацію і вести дві бухгалтерії, бо товарообіг і прибуток не буде впливати на оподаткування.

Представлена система макроекономічних показників ефективності ресторанного господарства є інформативною для оцінки виконання даним видом діяльності своїх цільових функцій. Тому ці показники доцільно розраховувати не тільки для країни в цілому, а і для регіонів, щоб визначати регіони, що потребують додаткової уваги держави, чи можуть використовуватися для впровадження державних ініціатив розвитку.

У подальших дослідженнях доцільно надати рекомендації щодо удосконалення існуючої системи збору і обробки статистичної інформації у РГ, публічного її оприлюднення і розповсюдження для отримання не тільки наукового, але і практичного результату від використання.

3. Аветисова А.О. Ресторанне господарство: якісно новий рівень розвитку / А.О. Аветисова, Н.С. Палій // Торгівля і ринок України. Зб. наук. праць. – Донецьк: Дон. нац. ун-т економ. і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2010. – 30 (1). – С. 134-145.
4. Антонова В.А. Ресторанний бізнес в економічному розвитку України / В.А. Антонова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2010. – Вип. 1 (11). – С. 595-601.
5. Бутенко О.П. Аналіз ринку ресторанного господарства України та перспективи його розвитку / О.П. Бутенко, І.В. Дядюшкіна // Економічний простір. – 2013. – № 74. – С. 73-81.
6. П'ятницька Г. Інноваційний потенціал розвитку підприємств ресторанного господарства в Україні / Галіна П'ятницька, Олег Григоренко, Віталій Найдюк // Товари і ринки: Міжнар. науково-практ. журнал. – К.: КНТЕУ, 2013. – № 2 (16). – С. 29-44.
7. Міценко Н.Г. Ресторанне господарство як канал збуту АПК / Н.Г. Міценко // Бізнес-інформ. – 2014. – № 4. – С. 208-214.
8. Іванова Л.О. Моніторинг світового ринку готельних і ресторанних послуг: навч. посібник / Л.О. Іванова, О.М. Музика. – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 226 с.
9. Скваронська І.В. Пріоритетні напрямки розвитку ресторанної справи України в контексті світового досвіду / І.В. Скваронська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2009. – № 2. – С. 232-245.
10. Михасюк І.Р. Державне регулювання економіки: підручник / І.Р. Михайсюк І.Р., Швайка Л.А. – Львів: «Магнолія», 2006. – 220 с.
11. Статистичний щорічник України за 2012 рік / [За ред. О.Г. Осауленко]. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 552 с.
12. Статистичний щорічник України за 2013 рік / [За ред. О.Г. Осауленко]. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 534 с.
13. Мережа роздрібної торгівлі та ресторанного господарства підприємств на 1 січня 2014 р.: Стат. бюл. – Державна служба статистики України, 2014 [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat-u/publorg-u.html>.
14. 2GIS: Довідник по м. Одеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2gis.ru/>.
15. Statistics and Studies from more than 18 000 sources [Електронне видання]. – Режим доступу: www.statista.com/topics/1135/us-restaurants.
16. Кравченко О.М. Удосконалення системи оподаткування ресторанного господарства України / О.М. Кравченко // Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне фахове видання. – Миколаїв: Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського, 2015 [Електронне видання] – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015>.

Кравченко О. М.

Одесский национальный политехнический университет

СИСТЕМА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕСТОРАННОГО ХОЗЯЙСТВА

Резюме

Построена система макроэкономических показателей эффективности ресторанного хозяйства с детализацией за год, месяц, день. Исследована взаимосвязь ресурсных и целевых показателей эффективности. С использованием предложенных формул осуществлен анализ макроэкономической эффективности ресторанного хозяйства Украины и Америки.

Ключевые слова: ресторанное хозяйство, макроэкономическая эффективность, ресурсная эффективность, целевая эффективность, производительность учреждения, производительность одного посадочного места.

Kravchenko O. M.

Odessa National Polytechnic University

SYSTEM OF MACROECONOMIC INDICATORS OF EFFICIENCY RESTAURANT INDUSTRY

Summary

The Restaurant Industry macroeconomic efficiency indicators with year, month, day detailing was built. The recourse and target efficiency indicators relations were demonstrated. With proposed formulas the Ukraine and USA Restaurant Industry macroeconomic efficiency analyses was carried out.

Keywords: Restaurant Industry, microeconomics efficiency, recourse efficiency, target efficiency, productivity of Restaurant Establishment, productivity of one seat place.